Mart 2016 Cilt:24 No:2 Kastamonu Eğitim Dergisi 463-478

Öğretmenlerin Okulda Karşılaştıkları Yıldırmaya (Mobbing) İlişkin Medeni Durumun Etkisi: Bir Meta-Analiz

The Effect of Marital Status on Mobbing Teachers Experience at School: A Meta-Analysis

Ali KIŞ
İnönü Üniversitesi, Malatya-Türkiye

İlk Kayıt Tarihi: 14.06.2014 ***Yayına Kabul Tarihi: 21.05.2015***

Özet

Bu çalışmanın temel amacı öğretmenlerin okulda karşılaştıkları yıldırma (mobbing) davranışlarına ilişkin algılarının ve görüşlerinin medeni durumlarına göre etki büyüklüklerini belirlemektir. Türkiye'de öğretmenlerin okulda karşılaştıkları yıldırma davranışlarını konu alan YÖK Ulusal Tez Arşivinde yer alan 42 yüksek lisans ve doktora tezi çalışmasından dâhil edilme kriterlerine uygun 21 çalışma ele alınmıştır. Çalışmalar kapsamındaki toplam örneklem sayısı 6945'tir. Ayrıca, birincil araştırmalarda değerlendirmeye katılamayan moderatör olarak okul türü, öğretim kademesi, araştırmanın yapıldığı bölge, araştırmacının cinsiyeti ve yayın yılı değişkenleri analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin medeni durumuna göre, bekar öğretmenler lehine sabit etkiler (d=-0,087) ve rastgele etkiler (d=-0,075) modeline göre istatistiksel olarak anlamlı düşük (önemsiz) düzeyde bir etki büyüklüğü belirlenmiştir. Yapılan moderatör analizi sonucunda okul türü, öğretim kademesi, araştırmanın yapıldığı bölge, araştırmacının cinsiyeti ve yayın yılı değişkenlerinin hesaplanan ortalama etki büyüklüğünü etkileyebilen birer moderatör olmadığı saptanmıştır. Sonuç olarak öğretmenlerin karşılaştıkları yıldırmaya ilişkin çalışmalarda medeni durumun önemli bir bağımsız değişken olarak kullanılmaması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Mobbing, Yıldırma, Meta Analiz, Medeni Durum, Öğretmen

Abstract

The main purpose of this study is to determine the effect size of marital status differences related to views and perceptions of teachers who are exposed to mobbing behaviours at school. 21 studies were included into this meta-analysis based on inclusion/exclusion criteria, out of 42 master and doctoral theses in Higher Education Council Thesis Database, regarding mobbing behaviours towards teachers in Turkish schools. Studies' samples consist of 6945 participants in total, 4854 married and 2091 single. Also, school type, education level, research area, researcher's gender and study year were used as moderators, which is not normally included into individual studies. The findings of the study are as follows: An effect size (SMD), statistically significant but at trivial level, was found for fixed effect model (d=-0,087) and random effect model (d=-0,075) favouring single teachers. As a result of moderator analyses, it was found that school type (p=0,78), education level (p=0,36), research area (p=0,32) and researcher's gender (p=0,71) did not moderate the effect sizes. Meta-regression analysis indicated that effect sizes of the studies had a downtrend by years in terms of marital status difference, yet the result was not statistically significant (p=0,40). To conclude, it could be suggested not to use teacher marital status as an independent variable in studies on mobbing at school.

Keywords: Mobbing, Meta-analysis, Marital Status, Teacher

1. Giriş

Eğitim sisteminin temel üretim birimi olan okullarda eğitim-öğretim sürecinde gerek bilgi aktarımı gerekse olumlu davranışların kazandırılması açısından kişilerarası etkileşim ve iletişim büyük bir öneme sahiptir. Okullarda özellikle öğretmenlerin yöneticilerle, diğer öğretmenlerle ve velilerle ilişkilerini etkileyen yıldırma (mobbing) davranışları konusu son yıllarda sıklıkla gündeme gelmektedir.

Mobbing; psikolojik şiddet, baskı, kuşatma, taciz, rahatsız etme veya sıkıntı vermek anlamına gelen Latince kökenli bir sözcüktür. "Mobbing" terimi için Türk araştırmacılar arasında en fazla benimsenen sözcükler arasında; "yıldırma" (Aras, 2012; Akkar, 2010; Asunakutlu ve Safran, 2006; Cemaloğlu, 2007; Gündüz ve Yılmaz, 2008; Ertürk, 2011; Toker, 2006), "psikolojik taciz" (Palaz, Özkan, Sarı, Göze, Şahin ve Akkurt, 2007; Tınaz, 2008), "duygusal taciz" (Uzunçarşılı ve Yoloğlu, 2007), "psikolojik şiddet" (Aydın, 2009; Tutar, 2004) göze çarpmaktadır. Yazarlar tarafından en sık benimsenen karşılıklardan biri olduğu için bu çalışmada "mobbing" terimine Türkçe karşılık olarak "yıldırma" terimi benimsenmiştir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde mobbing kavramı yerine kullanılan bezdiri kavramı; iş yerlerinde, okullarda vb. topluluklar içinde belirli bir kişiyi hedef alıp, çalışmalarını sistemli bir biçimde engelleyip huzursuz olmasına yol açarak yıldırma, dışlama ve gözden düşürme olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2014). Yıldırma genel olarak çalışanlara üstleri, astları veya kendileriyle eşit düzeyde olanlar tarafından sistematik biçimde uygulanan her türlü kötü muamele, tehdit, şiddet, aşağılama davranışları olarak tanımlanmaktadır (Leyman, 1996; Mikkelsen ve Einarsen, 2002; Tutar, 2004, s.11).

Hubert ve Veldhoven (2001) yıldırmanın en çok hangi sektörde görüldüğünü araştırmış; yıldırma içeren saldırgan davranışların en çok endüstri ve eğitim sektöründe, belediyelerde ve kamuda yöneticiler ve çalışanlar arasında yaşandığını ortaya koymuştur. Bu araştırmada eğitim sektöründeki çalışanların %37,3 nün arasında "yıldırmanın" yaşandığı belirlenmiştir.

Eğitim örgütlerinde yaşanan yıldırma davranışları örgütsel güveni ve iklimi zayıflattığı, öğretmenlerin iş doyumu ve yaşam doyum düzeylerinin düşmesine neden olduğu tespit edilmiştir. Yıldırma, öğretmenler üzerinde olduğu kadar okul örgütü üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır. Okul örgütü açısından önemli sonuçları arasında güvensizlik, genel saygı durumunda azalma, stres ve değerlerin yıpranması ve ortadan kalkması gibi olumsuz örgüt iklimi unsurları sayılabilir. Yıldırma davranışının bilerek ya da bilmeyerek uygulandığı kurumlarda çalışanların; iş tatminsizliği, motivasyon eksikliği, verimsizlik ve bunların da ötesinde bir çok fiziksel rahatsızlık ile karşı karşıya gelmeleri olasılığı doğmaktadır. Özellikle salt insan faktörünün söz konusu olduğu eğitim kurumlarında uygulanan yıldırma davranışları öğretmenlerin performanslarını olumsuz yönde etkilemektedir (Beswick, Gore ve Palferman, 2006; Cooper ve Penn, 2008; Çiçek, 2008; Korkmaz ve Cemaloğlu, 2010; Özen, 2009; Topa, Depolo ve Domínguez, 2007).

Türkiye'de eğitim sektöründe yaşanan yıldırmaya yönelik yapılan çalışmaların sayısı ve niteliği her geçen gün artmaktadır. Yıldırma eyleminin başlamasında diğer demografik ve davranış özellikleri yanında medeni durumda etkili olabilmektedir (Ertürk, 2013; Gökçe, 2006, 2008; Namie, 2003; Shallcross, Sheehan ve Ramsay, 2008). Çalışanların medeni durumu ile işyerlerinde yıldırma davranışları arasındaki ilişkileri ele alan çalış-

malarda farklı sonuçlar ortaya konulmuştur (Ertek, 2009; Harrisson, Loiselle, Duquette, ve Semenic, 2002; Hoel ve Cooper, 2000; Koç ve Bulut, 2009; Nielsen ve Einarsen, 2012; Onbaş, 2007). Pranjić, Maleš-Bilić, Beganlić, ve Mustajbegović (2006) tarafından tıp sektörü çalışanları üzerinde yapılan araştırmada medeni durum ile yıldırma davranışları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ortaya konulmuştur.

Literatürde yapılan bazı araştırmalarda bekâr öğretmenlerin evli öğretmenlere oranla daha fazla yıldırmayla karşılaştıkları görülmüştür (Acar, 2013; Bucuklar, 2009). Yapılan bazı araştırmalarda (Cemaloğlu, 2007; Dangaç, 2007; Gülle, 2013; Hacıcaferoğlu, 2013) öğretmenlerin medeni durumu bakımından yıldırmaya uğrama açısından anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya konulmuştur. Alkan (2011) ve Ertek, 2009 tarafından yapılan araştırmalarda ise evli öğretmenlerin bekar öğretmenlere oranla daha fazla yıldırma davranışlarıyla karşı karşıya kaldığı görülmüştür. Türkiye'de son yıllarda giderek artan sayıda, okullarda yıldırmayı konu edinen nitel ve nicel yöntemler kullanılarak yapılan araştırmalarda genellikle çeşitli ölçekler ve öğretmenlere ait farklı bağımsız değişkenler (cinsiyet, hizmet süresi, medeni durum, öğrenim düzeyi vb.) kullanılmıştır. Tüm bu araştırmaların sonuçlarını sentezleyebilmek ve öğretmenlerin okulda karşılaştıkları yıldırma davranışlarına ilişkin yeni araştırmalara bir yön gösterebilmek için meta analiz çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Öğretmenlerin medeni durumlarının yıldırmaya ilişkin algıları ve görüşlerinde farklılığa neden olup olmadığını ele alan çeşitli araştırmaların (Agervold, 2007; Harrisson, Loiselle, Duquette ve Semenic, 2002; Hoel ve Cooper, 2000; Koç ve Bulut, 2009) farklı sonuçlara ulaşması bağlamında, bunun nedenlerinin belirlenmesine yönelik meta analiz çalışmalarının yapılması ve bu sonuçların sentezlenmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Son yıllarda okullarda öğretmenlerin karşılaştıkları yıldırma konusunun sıklıkla çalışılmış olması, bu sonuçların derlenip örneklem sayılarını da dikkate alarak çeşitli değişkenler açısından irdelenerek ortak bir sonucun ortaya çıkarılması ve sentezlenmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Alan yazın incelendiğinde okullarda öğretmenlerin karşılaştıkları yıldırma konusunu meta analiz yöntemi ile inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanılmaması, yurt içi ve yurtdışında hem araştırmanın özgün olmasına ve hem de bu alanda farklı değişkenler bağlamında çalışmalar yapılmasına katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda çalışmada yıldırmaya ilişkin etki büyüklüklerinin ve birincil araştırmalarda göz ardı edilen bazı değişkenler açısından etki büyüklükleri arasında bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; öğretmenlerin medeni durumuna göre okulda karşılaştıkları yıldırma davranışlarına ilişkin algılarının ve görüşlerinin etki büyüklüklerini belirlemektir.

2. Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma sonuçlarını sentezleme yöntemlerinden biri olan meta-analiz yöntemi, bu çalışmanın modelini oluşturmaktadır. Bağımsız çalışmalardan elde edilen nicel bulguların ileri istatistiksel tekniklerle analiz edilmesi; sentezlenmesi ve yorumlanması meta-analiz olarak adlandırılmaktadır. Bir meta-analizin amacı gerçekleri ortaya çıkara-

bilmek için aynı konuda, farklı yer ve zamanlarda yapılmış çalışmalardan elde edilen bulguları birleştirmek, örneklem sayısını artırarak niceliksel olarak en doğruya ulaşabilmektir (Cumming, 2012: 205; Ellis, 2012: 5; Hartung, 2008: Kış, 2013; Yıldırım, 2014). Bu çalışmada, her araştırmaya ait etki büyüklükleri ile varyansları ve grupların karşılaştırmaları Meta-Analiz için İstatistiksel Paket Programı CMA ver. 2.0 [Comprehensive Meta Analysis] kullanılmıştır. Kodlayıcı güvenirliği testi için SPSS ver.18.0 paket programından faydalanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Türkiye'de öğretmenlerin okulda karşılaştıkları yıldırma davranışlarını konu alan yüksek lisans ve doktora tezleri, bu araştırmanın temel veri kaynağını oluşturmaktadır. İlgili araştırmalara ulaşmak için YÖK Ulusal Tez Arşivinde "mobbing", "psikolojik yıldırma", "psikolojik şiddet", "yıldırma", "duygusal taciz" anahtar sözcükleri kullanılarak tarama yapılmıştır. Yapılan tarama sonrası araştırma konusuna yönelik yapılan 42 çalışmadan dâhil edilme kriterlerine uygun 21 çalışmanın olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya dâhil edilen çalışmaların seçiminde;

Kriter 1: Yayınlanmış veya yayınlanmamış çalışma kaynakları: Yüksek lisans ve doktora tezleri alınmıştır.

Kriter 2: Çalışmalardaki araştırma yönteminin uygun olması: Meta-analiz çalışmalarında etki büyüklüğüne ulaşabilmek için dâhil edilen çalışmaların ampirik çalışmalar olması ve medeni durum bağımsız değişken olarak kullanmış olmaları dikkate alınmıştır.

Kriter 3: Yeterli sayısal veri içermesi: Meta-analiz çalışması için gerekli olan etki büyüklüklerinin hesaplanabilmesi için medeni durum değişkeni bağlamında öğretmen grupları için; örneklem büyüklüğü, ortalama, standart sapma, F değeri, t değeri, X^2 değeri ve p değeri dikkate alınmıştır.

Araştırmaya 21 adet çalışma; farklı örneklemlerde yapılan çalışmalar (yönetici, öğretim üyeleri) olması, medeni durum değişkeninin kullanılmaması ve meta-analiz için gerekli istatistiksel verilerin bulunmaması nedeniyle dâhil edilmemiştir. Bu çalışmanın örneklemi, 2007 ve 2012 yılları arasında Türkiye'de bu konuda yapılan yüksek lisans ve doktora tezi çalışmalarının bulguları ile sınırlıdır.

Araştırmanın güvenirliği: Çalışmanın kimliği, içeriği ve verilerini içeren bir kodlama protokolü oluşturulmuştur. Kodlayıcılar arası güvenirliğin sağlanmasında Cohen's Kappa istatistiği kullanılmış ve güvenirlik 0,89 olarak bulunmuştur. Bu sonuç kodlayıcılar arasında neredeyse mükemmel bir uyuşmayı göstermektedir.

Verilerin Analizi

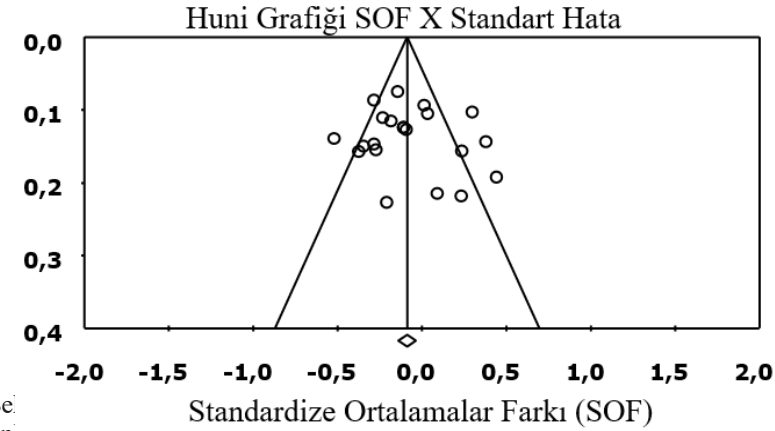
Bu çalışmada, her araştırmaya ait etki büyüklükleri ile varyansları ve grupların karşılaştırmaları Meta-Analiz için istatistiksel Paket Programı CMA Ver. 2.0 [Comprehensive Meta Analysis] (Borenstein ve diğerleri, 2005) kullanılarak hesaplanmıştır. Çalışmada deney grubu olarak bekar öğretmenler, kontrol grubu olarak evli öğretmenler alınmıştır. Dolayısıyla hesaplanan etki büyüklüğünün pozitif olması evli öğretmenler

lehine, negatif olması ise bekâr öğretmenler lehine yorumlanmaktadır. Kodlayıcı güvenirliği testi için SPSS Ver. 18.0'den yararlanılmıştır. Dahil edilen çalışmalarda anlamlılık düzeyi 0,05 alındığı için bu araştırmada da istatistiksel analizlerin anlamlılık düzeyi olarak 0,05 belirlenmiştir.

3. Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın problemine yanıt bulmak amacıyla, araştırmaya dahil edilen çalışmalardaki ilgili veriler üzerinde analizler yapılmıştır. Bu analizler sonucunda ulaşılan yayın yanlılığı, sabit etkiler modeli bulguları, homojenlik testi, rastgele etkiler modeli bulguları ve moderatör analizine ilişkin bulgular, bu bölümde verilmiştir.

Şekil 1. Medeni Duruma Göre Öğretmenlerin Okulda Karşılaştıkları Yıldırma Davranışlarına İlişkin Algı Farklılığına İlişkin Etki Büyüklüğü Verisi İçeren Çalışmaların Huni Saçılım Grafiği

Şekil 1'e bakıldığında çalışmaların büyük bir çoğunluğu şeklin üst kısmında doğru ve birleştirilmiş etki büyüklüğüne çok yakın bir konumda yer almaktadır. Yayın yanlılığının olmaması durumunda, çalışmaların, birleştirilmiş etki büyüklüğünü gösteren dikey çizginin her iki yanında simetrik bir şekilde yayılmaları beklenir (Borenstein ve diğerleri, 2009: 284). Medeni durum değişkenine göre hesaplanan birleştirilmiş etki büyüklüğünü belirlemek üzere araştırmaya dahil edilen çalışmalardan 5'i (Emiroğlu, 2011; Onbaş, 2007; Mamadov, 2010; Cengiz, 2009;) piramidinin dışına taşmıştır; ancak bunlar da şeklin orta ve üst bölgelerinde toplanmıştır. Eğer dahil edilen 21 çalışmada bir yayın yanlılığı söz konusu olsaydı, o zaman çalışmaların büyük bir kısmı huni şeklinin alt kısmında ve/veya dikey çizginin sadece bir bölümünde toplanmış olması söz konusuydu (Borenstein ve diğerleri, 2009: 284). Bu huni saçılım grafiği, araştırmaya dahil edilen çalışmalar açısından yayın yanlılığının bulunmadığının göstergelerinden biridir.

Yayın yanlılığını test etmek için Orwin's Fail-Safe N hesaplaması da yapılmıştır.

Orwin's Fail-Safe N bir meta-analizde eksik olabilecek çalışma sayısını hesaplamaktadır (Borenstein ve diğerleri, 2009: 285). Bu analizin sonucunda, Orwin's Fail-Safe N 162 olarak hesaplanmıştır. Meta-analiz sonucunda bulunan -0,086 ortalama etki büyüklüğünün -0,01 düzeyine (trivial), yani neredeyse sıfır etki düzeyine ulaşabilmesi için gerekli çalışma sayısı 162 adettir. Halbuki dahil edilen 21 çalışma Türkiye'de bu araştırma sorusuna yönelik yapılmış tüm çalışmalardan (nitel, nicel, kuramsal vb.) dahil edilme kriterine göre ulaşılabilmiş çalışmaların tamamıdır. Ayrıca Duval and Tweedie Kırp ve Doldur yöntemi ile de test yapılmış ve ne solda ne sağda eksik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yayın yanlılığı için üçüncü bir test olarak da Egger testine bakılmış ve huni grafiğinin asimetrik olmadığı belirlenmiştir (p=0,55). Bu dört yöntemin sonuçları, bu meta-analizde yayın yanlılığının olmadığını ortaya koymuştur.

Öğretmenlerin Medeni Durumuna İlişkin Etki Büyüklüğü Meta Analizinin Sabit ve Rastgele Etkiler Modeline Göre Birleştirilmiş Bulguları

Öğretmenlerin okulda karşılaştıkları yıldırma davranışlarına ilişkin bekâr ve evli öğretmen algılarının etki büyüklüklerinin sabit ve rastgele etkiler modeline göre birleştirilmiş ortalama etki büyüklüğü, standart hata ve % 95'lik güvenirlik aralığına göre alt ve üst sınırları olarak Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1. Öğretmen Medeni Durum Değişkenine İlişkin Etki Büyüklüğü Meta Analizinin Sabit ve Rastgele Etkiler Modeline Göre Birleştirilmiş Bulguları ve Homojenlik Testi

Model	Etki büyüklüğü ve 95% güven aralığı						Yokluk Hipotezi		Heterojenlik		
	Çalışma sayısı	Etki büyüklüğü	Standart hata	Varyans	Altsınır	Üst sınır	Z-değeri	p	Q-değeri	Df (Q)	I^2
Sabit Etkiler	21	-0,087	0,027	0,001	-0,140	-0,034	-3,190	0,001	68,514	20	70,808
Rastgele Etkiler	21	-0,075	0,053	0,003	-0,178	-0,028	-1,432	0,152			

Tablo 1 medeni durum değişkenine göre araştırmaya dahil edilen çalışmalara ait etki büyüklüğü değerlerinin sabit etkiler modeline göre ortalama etki büyüklüğü değeri d=-0,087, ortalama etki büyüklüğünün standart hatası SE=0,027, ortalama etki büyüklüğünün güven aralığı üst sınırı -0,034 ve alt sınırı -0,140 olarak hesaplanmıştır. Hesaplamalar doğrultusunda meta analize dâhil edilen 21 çalışmadaki veriler, sabit etkiler modeline göre bekâr öğretmenlerin evli öğretmenlerden daha fazla yıldırma davranışlarıyla karşı karşıya kaldığını göstermektedir. Ancak etki büyüklüğü değeri 0,20'den düşük olduğu için Cohen'in sınıflandırmasına göre düşük düzeyin de altında bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir (Cohen, 1988). Lipsey'in sınıflandırmasında da etki büyüklüğü 0,15'den daha az olduğunda düşük düzeyin de altında bir etki büyüklüğü söz konusu olduğu ifade edilmiştir. Thalheimer ve Cook (2002)'a ait sınıflandırmaya göre ise de önemsiz düzeyde (-0,15-0,15) bir farklılık olduğu görülmüştür.

Homojenlik testi diğer adı ile Q-istatistiği için Q=68,514 olarak hesaplanmıştır. X^2 tablosundan % 95 anlamlılık düzeyinde 20 serbestlik derecesi değeri 10,851 olarak bulunmuştur. Q-istatistik değeri (Q=68,514) 20 serbestlik derecesi ile ki-kare dağılımının kritik değerini ($X^2_{0,95}$ =10,851) aştığı için etki büyüklüklerinin dağılımına ait homojenliğin yokluk hipotezi sabit etkiler modelinde reddedilmiştir. Yani etki büyüklükleri dağılımının sabit etkiler modeline göre heterojen bir özelliğe sahip olduğu belirlenmiştir.

Q istatistiğinin bir tamamlayıcısı olarak geliştirilen I^2 ise heterojenliğe ilişkin daha net bir sonuç ortaya koymaktadır (Petticrew ve Roberts, 2006; Yıldırım, 2014). I^2 etki büyüklüğüne ilişkin toplam varyansın oranını göstermektedir. I^2 istatistiği Q istatistiğinin aksine çalışma sayısından etkilenmemektedir. I^2 'nin yorumlanmasında ise % 25 düşük düzeyde heterojenliği, % 50 orta düzeyde heterojenliği ve % 75 yüksek düzeyde heterojenliği göstermektedir (Cooper ve diğerleri, 2009, s. 263). Medeni durum değişkeni için yapılan homojenlik testleri (Q ve I^2) sonucunda çalışmalar arasında yüksek düzeye yakın heterojenlik bulunduğundan birleştirme işlemi için model rastgele modele çevrilmiştir. Bu heterojenliğin nedenlerini ortaya koyabilmek için yapılan moderatör analizi sonuçları (Fixed Effect Analysis) Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Yıldırma Davranışına Yönelik Medeni Durum Etkisine İlişkin Kategorik Moderatör Sonuçları

Moderatör	k	d	SE	%95 CI	$Q_{between}$	p
Okul Türü	21				0,073	,78
Resmi	16	0,083	0,03	-0,144 ; -0,021		
Resmi+Özel	5	0,100	0,05	-0,207 ; 0,007		
Öğretim Kademesi	20				2,024	,36
İlk-orta	3	0,159	0,06	-0,287 ; -0,032		
İlköğretim	10	0,091	0,04	-0,175 ; -0,007		
Ortaöğretim	7	0,048	0,04	-0,135 ; 0,039		
Araştırmanın Yapıldığı Bölge	20				3,468	,32
Ege	3	0,103	0,06	-0,228 ; 0,021		
Güneydoğu	3	0,051	0,07	-0,195 ; 0,093		
İç Anadolu	5	0,023	0,06	-0,105 ; 0,152		
Marmara	9	0,113	0,04	-0,190 ; -0,036		
Araştırmacının Cinsiyeti	21				0,138	,71
Erkek	9	0,078	0,04	-0,150 ; -0,005		
Kadın	12	0,098	0,04	-0,177 ; -0,019		

p<.05

Moderatör analizine alt grup sayısı 1 olanlar katılmamıştır.

Yapılan moderatör analizi sonucunda okul türü (p=0,78) ve öğretim kademesi (p=0,36), araştırmanın yapıldığı bölge (p=0,32) ve araştırmacının cinsiyetinin (p=0,71) hesaplanan ortalama etki büyüklüğü için bir moderatör olmadığı belirlenmiştir. Araştırmaların yapıldığı yılın bir moderatör olup olmadığının belirlenmesi için yapılan meta-regresyon sonucu ise yıllar içinde araştırmalara ait etki büyüklüklerinin bekarlar lehine farkta aşağı doğru bir eğilime sahip olduğu görülmekle birlikte bu sonucun istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermektedir(p=0,40).

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada 6945 kişilik bir örneklemi oluşturan 21 çalışmaya ait 21 adet etki büyüklüğü hesaplanmıştır. Sabit Etkiler Modelinde birleştirme işlemi sonucu bekâr öğretmenler lehine -0,087 istatistiksel olarak anlamlı bir etki büyüklüğü (SOF) bulunmuştur. Bu sonuç, Cohen (1988) ve Thalheimer ve Cook (2002)'un sınıflandırmasına göre düşük ve önemsiz düzeyde bir sonuçtur. Rastgele etkiler modelinde birleştirme işlemi sonucu bekâr öğretmenler lehine -0,075'lik istatistiksel olarak anlamlı olmayan bir etki büyüklüğü bulunmuştur. Bu sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde öğretmenlerin okulda yıldırma davranışlarına ilişkin algıları açısından bekâr ve evli öğretmenler arasında, sosyal bilimler açısından önemli sayılmayabilecek, bir farkın olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla bundan sonraki çalışmalarda öğretmenlerin medeni durumunun bir değişken olarak kullanılmaması gündeme gelebilir. Medeni durum değişkenine göre öğretmenlerin yıldırma davranışlarını konu alan başka bir meta-analiz çalışması olmadığından bu sonuçları karşılaştırma olanağı söz konusu olamamıştır.

Araştırma kapsamında ele alınan Türkiye'de ki bazı çalışmalar bekâr öğretmenlerin evli olan öğretmenlere göre daha fazla yıldırma davranışlarına maruz kaldıklarını ortaya koyulmuştur (Acar, 2013; Bucuklar, 2009; Hacıcaferoğlu ve Çoban, 2011; Karavardar, 2010; Karyağdı, 2007; Kılıç, 2009; Sönmezışık, 2012). Bu araştırmada da sabit etkiler modeline göre öğretmenlerin medeni durum açısından yıldırmaya ilişkin görüşleri arasında düşük önemsiz düzeyde bir farklılık bulunması, bu araştırmaların sonuçlarını desteklediği söylenebilir.

Yapılan çeşitli araştırmalarda öğretmenlerin yıldırmaya ilişkin görüşlerinin medeni durumlarına göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir (Akşahin, 2012; Aras, 2012; Cemaloğlu, 2007; Dangaç, 2007; Gülle, 2013; Hacıcaferoğlu, 2013; Koç ve Bulut, 2009; Ocak, 2008; Palaz ve diğ., 2007; Yumuşak, 2013). Çeşitli araştırmalarda ise evli öğretmenlerin bekâr öğretmenlere oranla daha fazla yıldırmayla karşılaştıkları ortaya konulmuştur (Alkan, 2011; Ertek, 2009; Karabacak ve Ekin, 2014; Onbaş, 2007; Öz, 2010; Yumuşak, 2013; Çelik ve Peker, 2010, Çivilidağ ve Sargın, 2014; Nielsen ve Einarsen, 2012). Bu araştırmaların sonuçları, sabit etkiler modeline göre bekâr öğretmenlerin evli öğretmenlere oranla daha fazla yıldırmayla karşılaştıkları bulgusuyla uyumlu değildir.

Bekârların yıldırma davranışlarına uğramalarının nedenleri arasında, evli çalışanların iş yerindeki sorumlulukları ve yaşadıkları sıkıntıları önemsememeleri, evdeki sorumluluklarının ve yaşadıkları sıkıntıların hayatlarında daha önemli bir yer tuttuğu biçiminde yorumlanabilir. Bekârların yaş aralığı da göz önüne alınırsa genç ve idealist olan bekâr çalışanların iş yerlerinde yaşadıkları sıkıntıları daha ciddiye aldıkları söylenebilir (Hacıcaferoğlu ve Çoban, 2011).

Öğretmenler açısından medeni durum değişkenine göre; evli ya da bekâr olmak arasında önemli bir fark görülmemektedir. Özellikle son yıllarda yapılan araştırma sonuçları bağlamında öğretmenlerin medeni durumu açısından yıldırmaya ilişkin görüşleri arasında düşük düzeyde anlamlı bir farklılık olması sonucu, yapılacak araştırmalarda önemli bir bağımsız değişken olarak dikkate alınamayabileceği yönünde değerlendirilebilir. Bu durum da medeni durumun yıldırma eylemlerini önemli ölçüde etkilemediği

söylenebilir. Öğretmenlerin okulda karşılaştığı yıldırma davranışlarına yönelik medeni durum değişkeni açısından düşük düzeyde bir etki büyüklüğünü açıklamaya yönelik yapılan moderatör analizlerinde okul türü, öğretim kademesi, araştırmacının cinsiyeti, araştırmanın yapıldığı bölge ve yayın yılı değişkenlerinin moderatör olmadığı görülmüştür.

5. Kaynakça

Yıldız imi (*) meta-analize dahil edilen çalışmaları göstermektedir.

Acar, E. (2013*). Duygusal Taciz ve İlkokul-Ortaokul Öğretmenlerinin Motivasyonlarına Etkisine Yönelik Bir Alan Araştırması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Ankara). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

Agervold, M. (2007). Bullying at work: A discussion of definitions and prevalence, based on an empirical study. *Scandinavian Journal of Psychology* 48: 161–172.

*Akşahin, E. (2012). *İlköğretim Okulları Branş Öğretmenlerinin Yıldırma Davranışlarına Maruz Kalma Düzeyleri Sosyo-demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi (İstanbul İli Esenler İlçesi) (*Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı, İstanbul). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

*Alkan, E. (2011). Yıldırma (Mobbing) Davranışlarının Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Tükenmişliği Üzerine Etkisi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Sakarya). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

*Aras, A. (2012). İlköğretim Okullarında Görev Yapan Müzik Öğretmenlerinin Mobbing (Yıldırma) Yaşama Düzeyleri, Örgütsel Bağlılık ve İş Doyumları Arasındaki İlişkiler (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Müzik Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

Asunakutlu T., & Safran, B. (2006). Örgütlerde Yıldırma Uygulamaları (Mobbing) ve Çatışma Arasındaki İlişki. Selçuk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 11, 111-129.

*Akkar, A. (2010). Meslek Liseleri Yönetici ve Öğretmenlerinde Psikolojik Yıldırma (Mobbing) (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

*Apak, E. G. A. (2009). Yıldırma Eylemleri ve Örgütsel Adanmışlık İlişkisi: İlköğretim Okulu Öğretmenleri Üzerinde Bir Araştırma (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

*Aydın, Ö. B. (2009). Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Okul Yöneticisi ve Öğretmenlerin Mobbing (psikolojik şiddet)'e Maruz Kalma Düzeyleri (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

Beswick, J., Gore, J.,& Palferman, D. (2006). (HSE*), Bullying at Work: a Review of the Literature*, Health and Safety Laboratory, Harpur Hill: Buxton.

Borenstein, M., Hedges, L., Higgins, J., & Rothstein, H. (2005). *Comprehensive Meta-Analysis Version 2.* Englewood, NJ: Biostat.

Borenstein, M., Hedges, L. V., Higgins, J. P. T., & Rothstein, H. R. (2009). *Introduction to meta-analysis*. West Sussex-UK: John Wiley & Sons Ltd.

*Bucuklar, N. M. (2009). *Öğretmenlerin Maruz Kaldıkları Yıldırma Eylemlerinin Tükenmişlikleri ve Bazı Değişkenler ile İlişkisinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, İstanbul). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

*Bulut, H. U. (2007). Ortaöğretim öğretmenlerinde psikolojik şiddet düzeyi (mobbing) (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

Cooper, H. H. A. & Penn, B. E. (2008). Crowds and Violence: Negotiating with Mobs. *Journal of Police Crisis Negotiations*, 9:1, 3-33.

Cemaloğlu, N. (2007). The exposure of primary school teachers to bullying: An analysis of various variables, *Social Behavior and Personality,* 35(6), 789-802.

*Cengiz, S. (2009). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Yönetim Tarzlarının Öğretmenleri Yıldırma (mobbing) Düzeyine Etkisi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı, Sakarya). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2 nd. edition). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc. http://books.google.com.tr/ books?id=Tl0N-2lRAO9oC&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false Erişim tarihi: 20.02.2014.

Cooper, H., Hedges, L. V., & Valentine, J. C. (2009). The handbook of research synthesis and meta-analysis (2nd edition). New York: Russell Sage Publication.

Cumming, G. (2012). *Understanding the new statistics*. New York: Routledge, Taylor and Francis Group.

Çelik, S.,& Peker, S. (2010). Mobbing perceptions of high school teachers. *Procedia Social and Behavioral Sciences.* 9, 1617-1623.

Çiçek, Sağlam, A. (2008). Teachers' views about mobbing (Psychological Violence) at elementary schools. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 32, 133-142.

Çivilidağ, A., &Sargın, N. (2011). Farklı ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerde psikolojik taciz (Mobbing): Antalya ili örneği, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:2, Sayı: 3, s.11-22.

Dangaç, G. (2007). *Örgütlerde Psikolojik Yıldırma (Mobbing) ve Bir Araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, İstanbul). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

*Dilmaç, B. (2009). *Genel Liselerde Görev Yapmakta Olan Yönetici ve Öğretmenlerin Yıldırmaya İlişkin Algılarının İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

*Ehi, D. Y. (2011). *Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Psikolojik Şiddete (Mobbing) İlişkin Görüşleri,* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.

*Ekinci, Ö. (2012). *Ortaöğretim Okulu Öğretmenlerinin Yıldırma Davranışları ile Örgütsel Adanmışlıkları Arasındaki İlişki* (Yüksek lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı, Konya). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

Ellis, P. D. (2012). *The essential guide to effect sizes* (5th edition). Cambridge-UK: Cambridge University Press.

*Emiroğlu, Ö. (2011). *Rehber Öğretmenlerin Algıladığı Yıldırma Davranışlarının İncelenmesi (Gaziantep İli Örneği)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Gaziantep). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

*Erdoğan, Ö. (2012). *İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmen Algılarına Göre Psikolojik Şiddet (Mobbing) ve Örgüt İklimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Kastamonu). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

Ertek, S. Ş. (2009). *Yıldırma ve Yıldırma Mağduru Öğretmenler Üzerine Bir Araştırma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Ana Bilim Dalı, İstanbul) http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

Ertürk, A. (2011). *İlköğretim Okullarında Görevli Öğretmen ve Yöneticilere Yönelik Duygusal Yıldırma Davranışlarının İncelenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Ankara). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

_____ .(2013). Yıldırma Davranışları: Maruz Kalanlar ve Etkilenenler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(1), 161-173.

Gökçe, A. T. (2006). *İşyerinde yıldırma: özel ve resmi ilköğretim okulu öğretmen ve yöneticileri üzerinde yapılan bir araştırma* (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü) http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

_____ . (2008). *Mobbing: İş Yerinde Yıldırma Nedenleri ve Başa Çıkma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

Gülle, (2013). *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Okul Ortamında Maruz Kaldıkları Yıldırma Algıları ve Örgütsel Bağlılık Düzeylerinin İncelenmesi (Hatay İli Örneği)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Sakarya). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

Gündüz, H. B.&Yılmaz, Ö. (2008). Ortaöğretim kurumlarında mobbing (yıldırma) davranışlarına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri (Düzce ili örneği). *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı:179, s. 269-282.

Harrisson, M., Loiselle, C. G., Duquette, A., & Semenic, S. E. (2002). Hardiness, work support and psychological distress among nursing assistants and registered nurses in Quebec. *Journal of Advanced Nursing*, 38(6), 584-591.

Hacıcaferoğlu, S. (2013). Ortaöğretimde çalışan branş öğretmenlerinin yıldırma (mobbing) davranışlarına uğrama düzeyleri ile demografik özellikler arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 14, Sayı 3, 34-48.

Hacıcaferoğlu, S.& Çoban, B. (2011). Gençlik ve spor il müdürlüğü personelinin çalışma ortamında maruz kaldığı yıldırma davranışlarının incelenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 2, No :2, s. 38-50.

Hartung, J., Knapp, G., & Sinha, B. K. (2008). *Statistical Meta-analysis with Applications*. New Jersey: Wiley Publishing Inc.

Hoel, H., & Cooper, C. L. (2000). *Destructive Conflict and Bullying at Work*. Manchester, UK: Manchester School of Management.

Hubert, A. B.,&M. Veldhoven. (2001). Risk sectors for undesirable behaviour and mobbing. *European Journal of Work and Organizational Psychology*. 10 (4), 415-424.

Karabacak, Aşır, S., & Akın, G. (2014). İlköğretim okullarındaki yıldırmaya (mobbing) toplumsal cinsiyet bağlamında bir bakış. *International Journal of Human Sciences*, 11(1), 584-602.

Karavardar, G. (2010). Psikolojik yıldırma ile bazı kişilik özellikleri arasındaki ilişki. *e-Journal of New World Sciences Academy Social Sciences,* 5, (3), 212-233.

Karyağdı, A. (2007). *Örgütlerde Yıldırma (Mobbing) ve Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kılıç, E. D. (2009). Psychological Violence in Learning Organizations: a Case Study in Şanlıurfa, Turkey. Social Behavior and Personality: an international journal*, V*olume 37, Number 7, pp. 869-879 (11).

Kış, A. (2013*). Okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışlarını gösterme düzeylerine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşlerine yönelik bir meta-analiz* (Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim dalı, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim dalı, Malatya). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

Koç, M. ve Bulut, H. U. (2009). Ortaöğretim öğretmenlerinde mobbing: Cinsiyet, yaş ve lise türü değişkenleri açısından incelenmesi. *International Online Journal of Educational Sciences, 1*(1), 64-80.

Korkmaz, M.,& Cemaloğlu, N. (2010). The relationship between organizational learning and workplace bullying in learning organizations. *Journal of Educational Research Quarterly, 33* (3), 3-38.

Leymann, H. (1996). The contend and development of mobbing at work. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 5 (2), 165- 184.

*Mamadov, E. (2010). *Türkiye ve Azerbaycan'daki ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin yaşadıkları yıldırma (mobbing) davranışlarının karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitin Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı, Ankara). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

Mikkelsen, E. G. ve Einarsen, S. (2002). Relationships between exposure to bullying of work and psychological and psychosomatic health complaints. *Scandinavian Journal of Psycohology,* 43, 397- 405.

Namie, G. (2003). Workplace bullying: Escalated incivility. *Ivey Business Journal, Nov- Dec.,* 1-6.

*Ocak, S. (2008). *Öğretmenlerin Okulda Duygusal Taciz (Mobbing)'e İlişkin Algıları (Edirne İli Örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, İstanbul). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

Nielsen, M. B., & Einarsen, S. (2012) Outcomes of exposure to workplace bullying: A meta-analytic review. *Work & Stress: An International Journal of Work, Health & Organisations*, 26:4, 309-332.

*Onbaş, N. (2007). *İlköğretim okulu öğretmenlerinin eğitim örgütlerinde duygusal şiddete ilişkin görüşleri üzerine bir araştırma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Harran üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

Öz, Ş. (2008). *Öğretmenlerin İşyerlerinde Yıldırma (Mobbing) Algıları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, İstanbul). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

Özen, B. (2009). *Rehber Öğretmenlerin Okul Ortamında Algıladıkları Yıldırma Davranışlarının Çok Boyutlu İncelenmesi*, (İstanbul İli Anadolu Yakası Örneği) (Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı, İstanbul). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

Palaz, S., Özkan, S., Sarı, N., Göze, F., Şahin, N., & Akkurt, Ö. (2007). İş yerinde psikolojik taciz (mobbing) davranışları üzerine bir araştırma; Bandırma örneği. *Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 10, 41-58.

Petticrew, M., & Roberts, H. (2006). *Systematic reviews in the social sciences*. MA- USA: Blackwell Publishers Ltd.

Pranjić, N., Maleš-Bilić L., Beganlić, A., &Mustajbegović, J. (2006). Mobbing, Stress, and Work Ability Index among Physicians in Bosnia and Herzegovina: Survey Study. *Croatia Medical Journal*, Vol.47, 750-7588

Shallcross, L., Sheehan, M.,& Ramsay, S. (2008). Workplace mobbing: Experiences in the public sector. *International Journal of Organisational Behaviour.* Vol: 13, No: 2, 56-70.

*Sönmezışık, S. (2012). *Anadolu Lisesi Öğretmenlerinin Psikolojik Yıldırmaya İlişkin Algıları* (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yöneticiliği ve Denetçiliği Bilim Dalı, İzmir). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

Thalheimer, W., & Cook, S. (2002). *How to calculate effect sizes from published research articles: A simplified methodology*. http://work- learning.com/effect_sizes.htm erişim tarihi: 20 Ocak 2014.

Tınaz, P. (2008*). İşyerinde Psikolojik Taciz (Mobbing)*. 2. Baskı. İstanbul: Beta.

Türk Dil Kurumu (TDK). 2014. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=comgts &arama=gts&kelime=bezdiri&guid=TDK.GTS.53526b73594429.83818278, Erişim Tarihi: 04.02.2014.

Toker, A. G. (2006). *İş Yerinde Yıldırma: Özel ve Resmi İlköğretim Okulu Öğretmen ve Yöneticileri Üzerinde Yapılan Bir Araştırma* (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

Topa, Cantisano G., Depolo, M., & Domínguez, JFM. (2007). Mobbing: a meta-analysis and integrative model of its antecedents and consequences. *Psicothema,* **Volume:** 19, **No:**1, **Pages:** 88-94.

Tutar, H. (2004). *İş Yerinde Psikolojik Şiddet*. Ankara: Platin, Barış Kitap Basım Yayın Dağıtım Ltd Şti.

Uzunçarşılı, U.&Yoloğlu, N. (2007). Mobbing/ İş yerinde duygusal taciz: Ulusal ve uluslararası boyutu ile çatışma yüklü bir iletişim biçimi. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 6 (22), 183- 190.

*Yıldırım, G. (2010). *İlköğretim okulu sınıf öğretmenlerinin okul müdürleri tarafından yıldırma davranışlarına maruz kalma durumları (Kırıkkale ili örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

Yıldırım, N. (2014). Meta Analiz. *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Editör: Doç.Dr. Mustafa Metin, (s.137-159), Ankara; Pegem Akademi.

*Yıldırım, T. (2008). *İlköğretim Okullarında Öğretmen-Yönetici İlişkilerinde Yıldırma ve Etkileri,* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

*Yumuşak, H. (2013). *İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin bezdiri (mobbing) yaşama düzeyi ile örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi.(Tokat il örneği)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim dalı, Ankara). http://tez2.yok.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

Extended Abstract

Introduction: Mobbing is a kind of psychological violence and emotional abuse in the workplace by co-workers, subordinates or superiors to force someone out of the workplace through rumor, intimidation, humiliation, discrediting and isolation. This topic has been upward trend recently at schools, especially affecting the relationship between teachers with colleagues, administrators and students' parents. Previous studies indicate that mobbing may weaken organizational culture and school atmosphere, and decrease the level of teachers' job and life satisfaction. In addition, it has negative effects on school organization such as mistrust, dismissiveness, stress and value disappearance.

A lot of empirical researches have been done in Turkish educational settings to determine the level of mobbing among educational stakeholders. One of the independent variable used in these researches is marital status of teachers. However, there are inconsistent findings as a result of these researches. To synthesize all these studies and to direct future researches towards a valid trend, a meta-analysis is needed. The main purpose of this study is to determine the effect size of marital status differences related to views and perceptions of teachers who are exposed to mobbing behaviours at school.

Method: One of the research syntheses, meta-analysis method is the research design of this study. It is to analyze, synthesize and interpret the quantitative data of individual studies using advanced statistical techniques. In this study, CMA Ver. 2.0 [Comprehensive Meta Analysis] software was used to calculate effect sizes and variances of individual studies, and to compare the differences. To test interrater reliability, SPSS Ver 18.0 software was used.

Main data source of this review consists of master and doctoral theses in Turkey on teachers' experience of mobbing in schools. Out of 42 master and doctoral theses, 21 studies were included into the review according to inclusion criteria. Studies' samples consist of 6945 participants in total, 4854 married and 2091 single.

Also, school type, education level, research area, researcher's gender and study year were used as moderators, which is not normally included into individual studies. A coding protocol, having study ID, qualitative and quantitative data content, was designed. All included studies have a valid data collection tool. "Married" was taken as experimental group, and "single" was taken as control group. Thus, if effect size result is positive, it means in favour of married, and if it is negative it is in favour of single. Cronbach Alpha level was taken as 0.05 since all included studies had the same value.

Findings: Before comparing and combining the effect sizes, publication bias was tested. Four tests were used to test publication bias: Funnel plot, Egger test, Orwin's Fail Safe N and Duval and Tweedie's Trim and Fill method. For 21 included studies, funnel plot showed a symmetrical outlook, and Egger test confirmed this symmetric appearance (p=0,55). Orwin's Fail Safe N is 162. This indicates that nearly eight times more studies are needed to decrease the calculated level of mean effect size (-0,087) to an indifference level (-0,01). Also, Duval and Tweedie's trim and fill method showed no missing studies either on the left or the right sides of the funnel.

For fixed effect model, the calculated standardized mean difference (SMD) is d=-0,087 [-0,140 ; -0,034] with a standard error of 0,02. This result indicates that the single teachers experience mobbing more than married ones. However, Cohen's, Lipsey's and Thalheimer ve Cook's effect size classification show that it is at trivial level. Heterogeneity tests (Q and I2 statistics) showed medium level heterogeneity among effect sizes of the included studies (Q=68,51 df (20) and I^2=70,80). Thus, for combined SMD random effect model result was also reported

d=(-0,075). For a possible explanation of this heterogeneity, moderator analyses were also carried out. The results of moderator analyses indicate that school type (p=0,78), education level (p=0,36), research area (p=0,32) and researcher's gender (p=0,71) were not moderators. Also, a meta-regression, year of research, showed no statistically significant difference between effect sizes of the studies and the year (p=0,40).

Discussion and Conclusion: 21 studies, consisting of 6945 married and single teachers, yielded a trivial level SMD, d=-0,087 for fixed effect model and d=-0,075 for random effect model in favour of single teachers. This result shows that the single teachers experience mobbing relatively more than married ones. However, this size difference may not have practical significance for social scientists. Since there is no other meta-analysis on this topic, it is not possible to compare this finding with previous studies. Yet, when vote-counting method was applied, more studies indicate parallel findings to this research. Taken the average age of the single teachers, it can be said that they take everything they experience serious, feeling mobbing more than married teachers. To conclude, it could be suggested not to use teacher marital status as an independent variable in studies on mobbing at school.